

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 1380-1389.
Geliş Tarihi-Received: 18.09.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 11.10.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1362063

Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının Yapısal Özellikleri

Non-Verbal Dance Styles of Malatya Region Structural Features

Doğukan DURSUN*
Betül KARAGÖZ DURSUN**

Öz

Bu çalışmanın amacı, Malatya yöresine ait sözsüz oyun havalarının yapısal özellikleri (makamsal dizi/usûl bilgisi-düzüm) bakımından incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Bu amaçla, TRT repertuvarında ve Malatya Türküleri kitabında yer alan 22 adet türkü yapısal özellikleri bakımından derinlemesine incelenmiş ve analiz edilmiştir. Sesli kültürün en önemli taşıyıcılarından olan sözsüz oyun havalarının kayıt altına alınarak müzik kültürüne katkı sağlayacağı düşüncesinden hareketle, yöreye ait Malatya Türküleri kitabında yer alan derlemeler araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda; incelenen türkülerin Uşşak, Hüseyini, Buselik, Karcıgar, Çargâh, Segâh ve Mahur makamı dizilerinden oluştuğu ve bu dizilerden ağırlıklı olarak Uşşak, Hüseyini ve Çargâh makam dizilerinin işlendiği tespit edilmiştir. Usûl bakımından incelediğinde ise, basit ve birleşik usûllerin kullanıldığı tespit edilmiştir. İncelenen eserlerde usûllerle birlikte düzüm karakteristik özelliklerine değinilmiş olup daha yaygın kullanılan usûllerin basit usûlde eserler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada eserlerin makamsal dizi ve usûl bakımından elde edilen verileri yüzde-frekans cinsinden tablo ve grafikler şeklinde sunularak yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Malatya yöresi sözsüz oyun havalarının dışında kalan yöreye ait oyun havalarının derlenerek ve müziksel özellikleri bakımında derinlemesine incelenerek alana katkı sunması sağlanabilir önerisi getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Malatya Türküsü, oyun havası, sözsüz oyun havası.

Abstract

The aim of this study is to examine the non-verbal dance tunes of the Malatya region in terms of their structural features (modal sequence/procedural knowledge-style). The case study design, one of the qualitative research designs, was used in the research. For this purpose, 22 folk songs in the TRT repertoire and in the Malatya Folk Songs book were examined and analyzed in depth in terms of their structural features. Based on the idea that the non-verbal dance tunes, which are one of the most important carriers of vocal culture, will be recorded and contribute to the musical culture, the compilations in the Malatya Folk Songs book of the region were included in the research. As a result of the research; It has been determined that

* Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Devlet Konservatuarı Türk Müziği Bölümü, e-posta: dogukan.dursun@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8089-4953.

** Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Programı, e-posta: betul.karagoz@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2655-3303.

the folk songs examined consist of Uşşak, Hüseyini, Buselik, Karcıgar, Çargâh, Segâh and Mahur maqam sequences and that among these series, Uşşak, Hüseyini and Çargâh maqam sequences are mainly processed. When examined in terms of method, it was determined that simple and combined methods were used. In the works examined, the composition characteristics along with the usuls were mentioned, and it was determined that the more commonly used usuls were works in the simplest style. In the study, the data obtained in terms of maqam scale and tempo of the works were interpreted by presenting them in the form of tables and graphs in percentage-frequency. In addition, in line with the results obtained from the research, it has been suggested that the dance styles of the region, other than the non-verbal dance styles of Malatya region, can be compiled and examined in depth in terms of their musical characteristics to contribute to the field.

Keywords: Malatya Folk Song, playful mood, wordless playful mood.

Giriş

Her toplumun kendine ait özellikleri ve bu özelliklerini yansıtan kültürü vardır. Ait olduğu toplumun genel özellikleri ile birlikte yaşayış biçimi hakkında da bilgi veren kültürün en önemli alt dallarından biri müzik, müziğin ise en önemli bölümlerinden biri halk müziğidir. Arseven (2004), halk müziğini “Halkın içinden doğan, herhangi bir sanat kaygısı duyulmadan içten gelen duygularla bir anda ortaya çıkan, dilden-dile, kulaktan-kulağa yayılarak yine halk tarafından benimsenen müzik türü” olarak tanımlamıştır. Buradan hareketle, halk müziği toplumun acılarını, sevinçlerini, hüznlerini, isteklerini, beklentilerini kısacası tüm duygu durumlarını yansıtan en önemli araçlardan biridir denilebilir.

Türk Halk Müziği denilince ilk akla gelen türkülerdir. Kültürün alt boyutlarından biri olan müzik nesilden nesile kültürün taşıyıcısı ve aktarımındaki en önemli öğelerinden biri olmuştur (Dursun, 2018). Güftelerindeki derin anlamlar ve müzikleriyle milli folklorumuzun manevi temellerinin günümüze ulaşmasını sağlayan türküler (Vural, 2013, s. 645), toplumların yaşanmışlıklarını, gelenek-göreneklerini maddi ve manevi olarak toplumun değerlerini sesli ve sözlü biçimde dile getiren Halk Edebiyatının önemli ürünlerinden biridir. Toplumun değerlerini ve duygularını yansıtan ayna görevi üstlenmektedir.

Tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapan ve birçok kültürü bünyesinde barındıran Malatya, Doğu Anadolu Bölgesinin önemli şehirlerinden biridir. Ayrıca Türkiye'nin doğusunu ve batısını birbirine bağlayan önemli bir köprü görevini üstlenmiştir. Tarihi çok eskilere dayanan ve birçok tarihsel olaya şahitlik eden Malatya, köklü bir müzik geleneğine sahiptir. Bu müzik geleneği içerisinde oyun havaları önemli bir yer tutmaktadır. Oyun havaları, popüler kültürün önemli ürünleri arasında yer almaktadır.

Oyun havaları, ait olduğu yöreye özgü dans figürlerini müzik eşliğinde sunan türkülerdir. Bu türküler, yöre halkının özelliklerini yansıtır ve bölgeden bölgeye farklılık gösterir. Sözlü ve sözsüz türleri bulunan oyun havalarının farklılıkları göz önünde bulundurularak bölgelere göre şu şekilde sınıflandırılmıştır: Bar, Halay, Horon, Kaşık, Zeybek, Karşılama ve Kasap Oyunları (Yücel, 2011).

Türkiye'nin müzik kültürü birikimine ve arşivine büyük katkılar sağlayan, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) sanatçıları, Anadolu'yu karış karış gezerek, binlerce yerel ezgiyi, Türk Halk Müziği (THM) repertuarına kazandırmışlardır. Bu kişilerin başında Muzaffer Sarısözen ve Nida Tüfekçi ilk akla gelenlerdir. Bu kişilerin yanı sıra daha pek çok araştırmacı sanatçımız Anadolu müzik kültürümüzün sonraki nesillere miras kalmasına katkı sağlamıştır (Osma, 2019: 115). Arşiv konusunda geçmişin izlerini ve özünü koruyarak günümüze aktarılmasına vesile olan TRT yayıncı kuruluşunun Türk

Müzik kültürüne hizmeti büyük önem arz etmektedir. Ayrıca TRT gibi köklü bir kurumun bu türkülerden oluşan bir repertuarının bulunması da bu anlamda önemlidir. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı incelendiğinde Malatya Yöresine ait 3 adet sözsüz oyun havasının yer aldığı görülmüştür. Ancak bununla birlikte repertuarda yer almayan Kayısı Kent Malatya Türküleri adlı kitapta yer alan 19 adet türküye ulaşılmıştır. Bu türkülerin derinlemesine incelenmesini ve türkülere ait yapısal özelliklerin belirlenmesini amaçlayan bu çalışma, aynı zamanda yörenin kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. “Malatya Yöresine Ait Sözsüz Oyun Havalarının Yapısal Özellikleri” başlıklı bu çalışma ile Malatya yöresi sözsüz oyun havalarının yapısal özelliklerinin betimlenmesi, yöreye ait müzik kültürünün ve bu kültür içinde Malatya yöresi sözsüz oyun havalarının önemini ortaya konulması amaçlanmıştır. Malatya ili Doğu Anadolu bölgesinin önemli illerinden biridir. Gerek tarihi dokusu gerekse yöresel özellikleri ile birlikte, kültürel zenginliği ve folklorik yapısıyla da derinlemesine incelenmesi gereken önemli bir şehirdir. Buradan hareketle bu araştırmanın problem cümlesi “Malatya Yöresine Ait Sözsüz Oyun Havalarının Yapısal Özellikleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiş ve bu soruya yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Malatya yöresine ait sözsüz oyun havalarının müziksel özelliklerinin (makam dizisi, usûl bilgisi, karar sesi, ses aralığı) belirlenmesidir. Toplumların varlıklarını sürdürüebilmeleri, sahip oldukları kültürel değerleri gelecek nesillere aktarmaları ile mümkün olacaktır. Bu aktarımda da Türk Halk Müziği önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle türküleri her yönü ile ele alan araştırmalar yapılmalıdır. Bu alanda yapılan çalışmalara ülkemizde son yıllarda ağırlık verilmeye başlanmıştır. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havaları ile ilgili olarak ise müzik eğitimi alanında doğrudan bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu bağlamda; Malatya yöresi sözsüz oyun havalarının nicelik ve nitelik açısından incelenmesinin bu alanda yapılacak diğer çalışmalara yön verebileceği, Malatya Türkülerine dikkat çekilerek bu kültürel mirasın korunması ve aktarılmasında farkındalık düzeylerinin artırılacağı ve konu ile ilgili akademik çalışmalara katkıda bulunabileceği bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşımdır (Büyüköztürk vd., 2011, s. 23). Bir veya daha fazla olay, program veya faaliyetin gözlem ve görüşme yoluyla, görüntülü-sesli materyaller, belge, rapor gibi çeşitli kaynaklar yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine incelenerek betimlendiği nitel bir araştırma desendir (Creswell, 2007). Ayrıca “güncel bir olgunun gerçek yaşam bağlamında, özellikle bağlam ve olguların sınırlarının kesin olarak belli olmadığı durumlarda görgül olarak araştırılması” şeklinde de tanımlanmıştır (Yin, 1994; akt. Merriam, 1998). Bu çalışmada Malatya yöresine ait sözsüz oyun havaları yapısal özellikleri açısından incelenmiştir. Oyun Havalarının incelenmesi amacıyla doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi, araştırılması hedeflenen konu ile ilgili yazılı materyallerin incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

İncelenen Türküler

Bu araştırmada TRT Türk Halk Müziği Repertuarında kayıtlı olan ve Kayısı Kent Malatya Türküleri kitabında yer alan toplam 22 sözsüz oyun havası incelenmiştir. Araştırmada incelenen eserlere ait veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havaları

Sıra	Rep./Sayfa No	Eserin Adı	Yöresi	Kaynak Kişi	Derleyen
1	239	Berde	Malatya	Mustafa Kormaz-Resul Demir	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.
2	657	Mezar Arasında	Malatya	Hasan Doğan-Mustafa Tirim	Ankara Devlet Konservatuvarı
3	658	Arapkir	Malatya	Yöre Ekibi	Ankara Devlet Konservatuvarı
4	-	Ağırlama	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Selami Yücel
5	-	Düz	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
6	-	Heyhat	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
7	-	Hoş Bilezik	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
8	-	Hoş Geldin	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
9	-	İki Ayak	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
10	-	Kaçıke	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
11	-	Kartal	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
12	-	Kırat	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
13	-	Kol Üştü	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
14	-	Lorke	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
15	-	Malatya Malatya	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Selami Yücel
16	-	Sevda	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
17	-	Söğüt Dalı	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
18	-	şiro Halayı	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
19	-	Tezleme	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
20	-	Üç Ayak	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
21	-	Yayık	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan
22	-	Zazike	Malatya	Vahap Tuncay-Mehmet Barlan	Halil Atılđan

Kaynak 1: TRT Türk Halk Müziği Repertuarı (<https://www.repertukul.com/>)

Kaynak 2: Kayısı Kent Malatya Türküleri Kitabı (Yücel, 2021).

Tablo 1 incelendiğinde; TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yöresi Malatya olan 3, Kayısı Kent Malatya Türküleri kitabında ise 19 sözsüz oyun havasının bulunduğu görölmüştür. TRT repertuarında kayıtlı olan eserlerin farklı kaynak kişilerden alındığı ve derleyen kısmında “TRT Müzik Dairesi Bşk. Thm. Md. ve Ankara Devlet Konservatuvarı” yazdığı görölmektedir. Kayısı Kent Malatya kitabında ise 19 türkünün tamamının aynı kaynak kişilerden oluştuğu, bu türkülerden ikisinin Selami Yücel tarafından diğer 17 tanesinin ise Halil Atılđan tarafından derlendiği görölmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında ilk olarak TRT Türk Halk Müziği Repertuvarında yöresi Malatya olan 3 esere, daha sonra Kayısı Kent Malatya (Yücel, 2021) adlı kitapta yer alan 19 esere ulaşılmıştır. Ulaşılan eserlerin yapısal özellikleri belirlenmiş, müziksel açıdan değerlendirmesi yapılmıştır. Eserlerin müziksel özelliklerini belirlemek ve değerlendirmek amacıyla Dursun (2018) tarafından oluşturulan türkü değerlendirme formu kullanılmış ve eserlerin analizi yapılmıştır. Formda yer alan maddeler, literatürde yer alan genel THM değerlendirme ölçütlerinden oluşmuştur. Bu formda; eserlerin repertuar veya sayfa numarası, adı, kaynak kişisi, derleyeni, yöresi, makam dizisi, karar sesi, ses aralığı ve usûl bilgisi yer almaktadır. Ayrıca eserler makamsal dizi açısından değerlendirilirken, literatürde yer alan ayak-makam konusundaki ortak görüşler dikkate alınarak analiz edilmiştir. Türk Halk Müziğinde “ayak ve makam” kavramı yıllardan beri üzerinde tartışılan önemli konular arasında yer almaktadır. Haşhaş’ın (2020:15) ifadesine göre “Türk Halk Müziğinde kullanılan ayak kavramının çeşitli açılardan tartışmalı bir konu olduğu ve ayak kavramı yerine Türk Sanat Müziği makam nazariyesinden istifade edilmesinin daha doğru bir yaklaşım olduğunu savunan birçok bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır (Akdoğan, 1996:151, Ekici, 2009, Emnalar, 1998, Feyzi, 2013:68, Karkın-Haşhaş, 2014, Kutluğ, 1998:102-103, Özbek, 1987, Pelikoğlu, 1998, Torun, 1998:102, Yener, 2001).” Buradan hareketle Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının dizileri belirlenirken ayak kavramı yerine, bilimsel açıdan daha belirleyici olduğu düşünülen Türk Sanat Müziği makam unsurları temel alınarak adlandırılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Malatya yöresine ait sözsüz oyun havalarının notaları, TRT müzik dairesi yayınlarına ait arşiv kayıtlarından ve Kayısı Kent Malatya adlı kitaptan alınmıştır. Eserler repertuar/sayfa numarasına göre değerlendirilmiş, müziksel açıdan analiz edilerek, Malatya yöresi sözsüz oyun havalarının genel karakteri ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda elde edilen veriler, tablolar hâlinde sunularak yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında, TRT repertuvarında kayıt altına alınmış 3 adet, Kayısı Kent Malatya Türküleri kitabında 19 adet sözsüz (çalgısal) oyun havasının notasına ulaşılmış ve ulaşılan bu eserler analiz edilerek yorumlanmıştır.

1. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının Yapısal Özelliklerine İlişkin Bulgular

Kayısı Kent Malatya Türküleri kitabında yer alan ve TRT-THM repertuvarında kayıtlı olan sözsüz oyun havaları yapısal bakımdan incelediğinde, her ezginin melodik ve usûl yapılarındaki farklılıklar, yörenin müzik kültüründeki çeşitliliği ortaya çıkarmaktadır. Ezgi yapıları bakımından genel olarak incelendiğinde, icra bakımından zor olmayan akıcı ve akılda kalıcı ezgilerden oluştuğu görülmektedir. Bununla birlikte oyun havalarının yörede benimsenip güncelliğini korumasının sebebinin ezgilerin daha kolay tekrar edilebilir ve akıcı oluşundan kaynaklandığı söylenebilir. Aşağıdaki tabloda Malatya Yöresiz Sözsüz Oyun Havalarının müziksel özellikleri betimlenmiştir.

Tablo 2. Malatya Yöresiz Sözsüz Oyun Havalarının Müziksel Özellikleri

No	Türkünün Adı	Makam Dizisi	Karar Sesi	Ses Aralığı	Usûl
1	Berde	Uşşak	La Dügâh	5 ses	4/4
2	Mezar Arasında	Mahur	La Dügâh	9 ses	9/8
3	Arapkir	Mahur	La Dügâh	5 ses	9/8
4	Ağırlama	Hüseyni	La Dügâh	8 ses	10/8

5	Düz	Uşşak	Do Çargâh	4 ses	6/8
6	Heyhat	Segâh	La Dügâh	5 ses	4/4
7	Hoş Bilezik	Çargâh	La Dügâh	7 ses	4/4
8	Hoş Geldin	Uşşak	La Dügâh	3 ses	2/4
9	İki Ayak	Çargâh	La Dügâh	6 ses	4/4
10	Kaçike	Uşşak	Si Segâh	4 ses	4/4
11	Kartal	Çargâh	Si Segâh	7 ses	2/4
12	Kırat	Hüseyni	Re Neva	8 ses	5/8+4/4
13	Kol Üstü	Uşşak	Do Çargâh	5 ses	4/4
14	Lorke	Hüseyni	Si Segâh	6 ses	4/4
15	Malatya Malatya	Karciğar	La Dügâh	7ses	2/4
16	Sevda	Hüseyni	La Dügâh	7 ses	2/4
17	Söğüt Dalı	Hüseyni	Si Segâh	4 ses	4/4
18	Şiro Halayı	Hüseyni	La Dügâh	12 ses	2/4
19	Tezleme	Çargâh	Do Çargah	4 Ses	4/4
20	Üç Ayak	Hüseyni	La / Dügah	7 ses	4/4
21	Yayık	Segâh	La Dügâh	3 ses	9/8
22	Zazike	Buselik	La Dügâh	7 ses	9/8

Tablo 2 incelendiğinde TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yöresi Malatya olan 3 eserin; Kayısı Kent Malatya Türküleri Kitabında ise 19 sözsüz oyun havasının bulunduğu, bu eserlerin makamsal dizi bakımından Uşşak, Hüseyni, Segâh, Çargâh, Mahur, Karciğar ve Buselik Makamı Dizileri ile yazıldığı, usûl bakımından ise basit ve birleşik usûllerin kullanıldığı, ayrıca ses aralığının 3 ses ile 12 ses arasında değiştiği görülmektedir.

2. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarında Makamsal Diziler

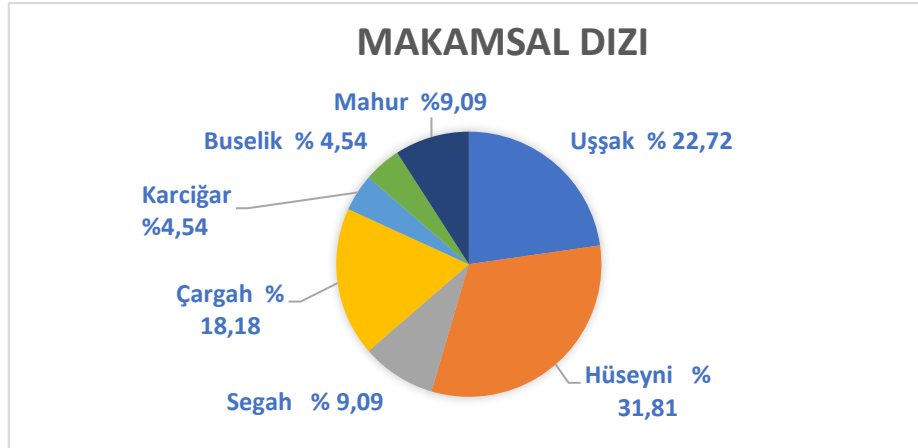
İncelenen eserlerin genel karakteristik özelliklerini ortaya koyan makamsal dizi ve usûl yapısı açısından analizlerine ait yüzde-frekans cinsinden değerlerinin yer aldığı tablo ve grafikler aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının Makamsal Dizi Açısından Analizi

Makam Dizileri	f	%
Uşşak	5	22,72
Hüseyni	7	31,81
Segâh	2	9,09
Çargâh	4	18,18
Karciğar	1	4,54
Buselik	1	4,54
Mahur	2	9,09
Toplam	22	100

Tablo 3 incelendiğinde; Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarında 7 farklı makam dizisinin kullanıldığı ve bunlardan; Uşşak Makam Dizisinde 5, Hüseyni Makam Dizisinde 7, Segâh Makam Dizisinde 2, Çargâh Makam Dizisinde 4, Karciğar Makam Dizisinde 1, Buselik Makam Dizisinde 1 ve Mahur Makam Dizisinde 2 türkü örneği olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Malatya yöresi sözsüz oyun havalarında ağırlıklı olarak sırasıyla Hüseyni, Uşşak ve Çargâh makamı dizilerinin en yaygın kullanılan diziler

olduğu söylenebilir. Aşağıda eserlerde kullanılan makam dizilerinin yüzde-frekans değerlerine ait grafik yer almaktadır.

Şekil 1. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarında Kullanılan Makamsal Diziler

Şekil 1'e bakıldığında Malatya yöresi sözsüz oyun havalarında kullanılan makam dizilerinin %31,81'inin Hüseyini Makam Dizisi, %22,72'sinin Uşşak Makam Dizisi, %18,18'inin Çargâh Makamı Dizisi, %9,09'unun Segâh Makam Dizisi, %9,09'unun Mahur Makam Dizisi, %4,54'ünün Karcığâr Makam Dizisi ve %4,54'ünün Buselik Makam Dizisi olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının Usûl-Düzüm Bakımından İncelenmesi

Sıra	Ezginin Adı	Usûl	Düzüm
1	Berde	4/4	2+2
2	Mezar Arasında	9/8	2+2+2+3
3	Arapkir	9/8	2+2+2+3
4	Ağırlama	10/8	2+3+2+3
5	Düz	6/8	3+3
6	Heyhat	4/4	2+2
7	Hoş Bilezik	4/4	2+2
8	Hoş Geldin	2/4	1+1
9	İki Ayak	4/4	2+2
10	Kaçike	4/4	2+2
11	Kartal	2/4	1+1
12	Kırat	5/8+4/4	2+3/2+2
13	Kol Üstü	4/4	2+2
14	Lorke	4/4	2+2
15	Malatya	2/4	1+1
16	Malatya		
17	Sevda	2/4	1+1
18	Söğüt Dalı	4/4	2+2
19	Şiro Halayı	2/4	1+1
20	Tezleme	4/4	2+2
21	Üç Ayak	9/8	2+3+2+2
22	Yayıık	2/4	1+1
23	Zazike	2/4	1+1

Tablo 4'e bakıldığında; Malatya yöresi sözsüz oyun havalarının usûl-düzüm bakımından incelendiği görülmektedir. Tabloya göre; 7 adet 2 zamanlı, 9 adet 4 zamanlı, 1 adet değişken/geçkili usûl karakterinde olan (5+4 zamanlı), 1 adet 6 zamanlı, 3 adet 9 zamanlı ve 1 adet 10 zamanlı usûl yapısında eserin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara

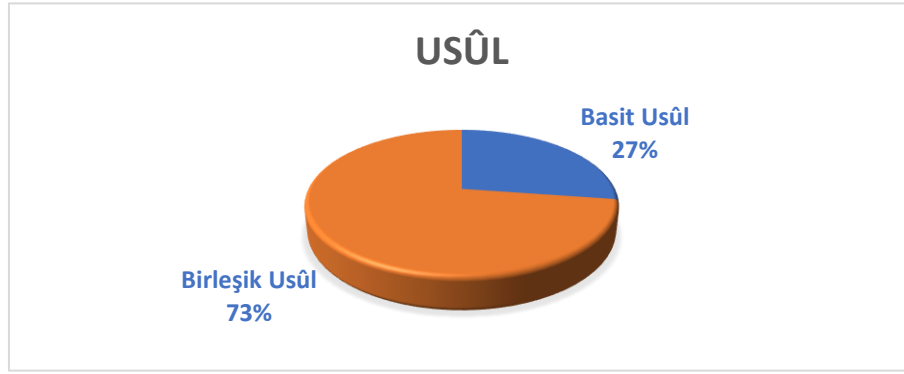
göre, 1+1 ve 2+2 düzum karakteristiğinde, 2 ve 4 zamanlı usûlün daha yaygın kullanıldığı görölmektedir.

Tablo 5. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarında Kullanılan Usûl Türleri

Usûl Yapısı	F	%
Basit Usûl	6	27,27
Birleşik Usûl	16	72,72
Toplam	22	100

Tablo 5 incelendiğinde Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının basit ve birleşik usûllerden oluştuğu; %27'sinin basit, %72'sinin ise birleşik usûlde eserlerden oluştuğu görölmektedir.

Aşağıda eserlerde kullanılan usûllerin yüzde-frekans değerlerini gösteren grafikler yer almaktadır.

Şekil 2. Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarında Kullanılan Usûl Yapıları

Şekil 2'de görüldüğu gibi Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının %27'si Basit, %73'ü Birleşik Usûlde yazılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Malatya Yöresi Sözsüz Oyun Havalarının müziksel açıdan yapısal özelliklerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada eserlerin genel karakteristik özellikleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda;

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yöresi Malatya olan 3, Kayısı Kent Malatya Türküleri kitabında ise 19 sözsüz oyun havasının bulunduğu görölmüştür. TRT repertuarında kayıtlı olan eserlerin farklı kaynak kişilerden alındığu ve derleyen kısmında "TRT Müzik Dairesi Bşk. Thm. Md. ve Ankara Devlet Konservatuvarı" yazdığu görölmektedir. Kayısı Kent Malatya kitabında ise 19 türkünün tamamının aynı kaynak kişilerden oluştuğu, bu türkülerden ikisinin Selami Yücel tarafından diğer 17 tanesinin ise Halil Atılgan tarafından derlendiği görölmektedir.

İncelenen türkülerin Uşşak, Segâh, Hüseyini, Çargâh, Karcığar, Buselik ve Mahur makamı dizilerinde olduğu görölmüştür. En fazla tercih edilen makam dizisinin %31,81 ile Hüseyini Makam Dizisi olduğu görölmürken en az kullanılan dizinin, %4,54 ile Buselik ve Karcığar makam dizileri olduğu tespit edilmiştir.

Usûl bakımından incelendiğinde; eserlerin Basit (2/4, 4/4) ve Birleşik (5/8, 6/8, 9/8, 10/8) usûllerden oluştuğu ve türkülerin %73'ünün birleşik usullerden oluştuğu görölmüştür.

Eserlerin ses aralığı incelendiğinde 3 ses ile 12 ses aralığında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Yörede sözsüz oyun havalarının güncelliğini koruyarak halen icra edilmesi, ezgilerinin akılda kalıcı ve kolay bir yapıya sahip olmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte Malatya ilinin Türk Halk Müziği geleneğinin yoğun yaşatıldığı yörelerden biri olması sebebiyle TRT Türk Halk Müziği Repertuarı dışında kalan yöre türkülerinin de repertuvara kazandırılıp, müziksel özellikleri bakımından derinlemesine incelenerek alana katkı sunması sağlanabilir önerisi getirilmiştir.

Kaynaklar

- Akdoğu, O. (1996). *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Arseven, V. (2004). *Biyografisi Makaleleri ve Müzik Eserleri*. Özkan Matbaacılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılı Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2007). *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River: Pearson
- Dursun, D. (2018). *Kültürel ve Yapısal Bakımdan Ardahan İli Âşıklık Geleneğini*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Ekici, S. (2009). Türk Halk Müziğinin Melodik Yapısının Adlandırılması Konusunda Düşünceler (Ayak, Makam ve Dizi Kavramları). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4,1.
- Emnalar, A. (1998). *Tüm Yönleri ile Türk Halk Müziği ve Nazariyatı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi.
- Feyzi, A. (2013). Erzurum Türkülerinde Kullanılan Ses Dizilerinin Türk Sanat Müziğinde Kullanılan Ses Dizileri ile Karşılaştırmalı Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1).
- Haşhaş, S. (2020). Gelin Alma Havalarındaki Müzikal Özellikler. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6(2), 14-34.
- Karkın, M., Haşhaş, S. (2014). Geleneksel Türk Halk Müziğinde Tür Sınıflandırmaları, Terminoloji ve Ayak Kavramı Konuları Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 5.
- Kutluğ, F. (1998). Türk Halk Müsikisinde Makamlar. 1. *Türk Müziği Sempozyumu*. Balıkesir: Taner Ofset.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Osma, B. (2019). TRT Etiketini Bir Ayrıcalıktır Röportaj. *TRT Akademi Geçmişten Geleceğe Televizyon Yayıncılığı*, 7(4).
- Özbek, M. (1987). Türk Halk Müziğinde "Ayak" Tabirinin Yanlış Kullanımı Üzerine, III. *Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, 3.
- Pelikoğlu, M. C. (1998). *Geleneksel Türk Halk Müziği Dizilerinin İsimlendirilmesinde Karşılaşılan Zorluklar*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Torun, M. (1998). *Türk Müziği Nedir Ne Değildir*. 1. *Türk Müziği Sempozyumu*. Balıkesir: Taner Ofset.

- Vural, F. G. ve Vural, T. (2013). Niđe Kùltürünün Sesi: Niđe Türkùleri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 645-657.
- Yener, S. (2001). Türk Halk Müziğinde Diziler ve İsimlendirilmesi. *Müzikte 2000 Sempozyumu*. Ankara: Neyir Matbaacılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. (3. Basım). California: Sage Publications.
- Yücel, H. (2011). Türk Halk Müziği Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 26.
- Yücel, S. (2021). *Kayıt Kent Malatya Türkùleri Kitabı*. Malatya: Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları. Yayın No: 53. Birinci Baskı. Haziran 2021. ISBN 978-605-81441-6-3.

İnternet Kaynakları

- TRT Türk Halk Müziği Repertuarı. <https://www.repertukul.com> (Erişim Tarihi: 10. 09. 2023).